

Viulunrakentaja Jarkko Niemi: PÄIVÄLLÄ KORJAAJANA, ILTAVUOROSSA RAKENTAJANA

Teksti: Anu Karlson

Kuvat: Kimmo Tähtinen

Viulunrakentaja ja viulunkorjaaja ovat usein sama henkilö. Veri vetää silti monesti rakentamisen puolelle, onhan viulun rakentaminen yksi jaloimmista käsityön muodoista.

Jarkko Niemi mittailee katseellaan sellon kantta, jonka hän on asettanut telineeseen työpöydälleen. Kansi on tallan kohdalta painunut pahasti sisään, ja se pitää oikaisua – tai pikemminkin: sen kaarevuus pitää palauttaa ennalleen.

”Soittimessa on pituutta 75 cm ja siinä keskellä talla. Tässä on tällaisia oimituisuusia bassopalkissa myöskin; se tekee ikään kuin negatiivisen mutkan. Kansi on keskeltä hyvin paksu, kun ne normaalisti ovat aika tasapaksuja. Pohjan taas on tarkoituskin olla hiukan paksumpi keskeltä ja oheta reunoja kohti.”

Diagnoosin jälkeen hoitosuunnitelma: kannen avaus, bassopalkin vaihto ja kaarevuuden korjaus: ”sen joutuu lämmöllä painamaan takaisin alkuperäiseen asentoon”, selittää Jarkko Niemi.

Kitaralla alkuun

Jarkko Niemen verstaas Helsingin Nervanderinkadulla aloitti toimintansa kaksi vuotta sitten. Hänen työnsä painottuu soitinten korjaamiseen. Mutta rakentamisen makuun hän pääsi jo vuonna 1992 Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksessa, jossa rakennettiin pääasiassa kitaroita ja kansansoittimia.

”Sen jälkeen minua alkoi kiinnostaa rakentamisen käsityöpuoli, kun Ikaalisissa oli työskennelty pääasiassa koneilla.”

Niemi hakeutui Newarkiin Englantiin. Siellä toimii kansainvälinen soitinrakentajien, -restauroijien ja -korjaajien koulu, johon tullaan opiskelemaan näitä puukäsityön jaloja taiteita kaikkialta maailmasta. ”Jousisoitinten rakentamista, ja vähän sitä korjauspuoltakin”, Niemi täsmentää.

Tiukkapioiset ja vapaamieliset

Hän viiyyi siellä kolme vuotta ja lähti sitten melkein saman tien töihin Saksaan, Münchenissä sijaitsevaan **Peter Benedekin** verstaaseen. Siellä hänen työnään oli yksinomaan jousisoitinten korjaaminen ja restaurointi. Viulunrakennuksen maakohtaiset erot tulivat silti hyvin ilmi.

”Saksassa ollaan hyvin tiukkapioisia siinä mielessä, että on vain yksi oikea tapa tehdä asioita. Käsitykseni mukaan Ranskassa ja Italiassa on aika tavalla sama juttu. Sen sijaan Yhdysvalloissa ja Englannissa ollaan moderneja ja ajatellaan, että vaikka minä olen tottunut tekemään näin, olen silti valmis kehittämään menetelmiäni, jos työn voi tehdä järkevämmän toisella tavalla.”

Suomalaisena on Jarkko Niemen mielestä helppo olla avoin uusille asioille, koska Suomessa ei ole vanhaa kunnianarvoisaa soitinrakennusperinnettä.

Yritystä suunnittelemassa

Suomeen palattuana keväällä 2002 Niemi meni vähäksi aikaa töihin Kauko ja Keijo Liikasen klassisten kitaroiden pajaan. ”Suunnittelin siinä samalla jo oman yrityksen perustamista, ja aloitin periaatteessa rekisteröitynä vuonna 2003. Mutta varsinaisesti korjaustöitä olen päässyt tekemään vasta vuoden verran.”

Musiikkitaustaltaan Jarkko Niemi on kitaransoiton harrastaja, mutta alkoi aikuisena, parikymppisenä soittaa myös selloa.

”Sitä olen harjoittanut vaihtelevasti – nyt on aika vähän tiukemmalla, kun siitä vaativat osansa työn lisäksi kaksi pientä lasta.”

Puunhakumatalla

Materiaalinsa soitinrakentajan on hyvä käydä itse ulkomailta hakemassa. Jarkko Niemi hakee omat puunsa Keski-Euroopasta: Saksasta tai Italiasta.

”Ennen vanhaan saattoi kuulemma saada hyvää puuta tilaamalla, mutta nykyään materiaali, jossa lukee ’paras laatu’ voi olla ihan mitä tahansa. Ennen ostaminen oli selkeämpää; nykyään on parasta men-

nä itse katsomaan mitä ostaa. Rakennuspuun hankinnassa joutuu kiinnittämään huomiota niin moniin asioihin.”

Vanhaa puuta ei ole läheskään aina saatavissa – varastointi jää usein rakentajan omaksi tehtäväksi.

”Puukauppiat eivät pysty pitämään kovin suuria varastoja vanhaa puuta” Niemi arvelee, ”tai sitten heillä on vain niin tiukat yhteydet avainasiakkaisiin, joille tätä vanhaa puuta voi löytyä.”

”Tuoreen puun ostamisessa on hyviäkin puolia: parhaassa tapauksessa saa itse kaataa puun rungon ja voi siten vakuuttaa laadusta. Visuaalisena bonuksena samaan soittimeen tulevat vaahteraosat ovat peräisin samanlaisesta puusta.”

Jarkko Niemellä on hyllyssään iso musta kirja: viimeisen Guarnerin **Giuseppe Guarneri del Gesù**n soittimista tehty tutkimus. Ajatuksia herättävät dendrokronologisten mittausten tulokset, sillä ne osoittavat, että Giuseppe on rakentanut viuluja niinkin tuoreesta kuin kaksi–kolme vuotta vanhasta puusta. Dendrokronologia on tutkimusmenetelmä, jolla pystytään määrittelemään puumateriaalin ikä puun vuosilustojen perusteella.

”Nythän se puu on tietysti kolmesataa vuotta vanhaa, mutta jos dendrokronologiaan voi luottaa, on puu del Gesùn työpöydällä ollut hyvin tuoretta.”

Kitalaisen esikoiset

Jarkko Niemi on kuulunut muutaman kuukauden verran Suomen viulunrakentajien kiltaan. Se on Suomessa toimivien ammattirakentajien yhdistys, jonka pääsyvaatimuksena on opiskelu jossakin tunnustetussa oppilaitoksessa tai työskentely vastaavanlaisessa verstaassa.

Varsinaiseen rakentamiseen hän yrittää palata pikku hiljaa, vaikka leipä on vielä otettava korjaustöistä. Niemi aloitti syksyllä kahden Guarneri-tyylisen viulun rakentamisen, ja toinen viuluista varsinkin on jo aika pitkällä.

”Nämä ovat eri mallia ja erimittaisia: ’Plowden’ 1735 on hiukan pienempi kuin LordWilton’1742.”

Aikaisemmin rakentamansa Stradivari-

malliset viulut Jarkko Niemi on myynyt viulunsoiton opiskelijoille.

Guarneri-viulut tunnetaan yleensä tummemmasta soinnistaan, ja se taas johtuu Jarkko Niemen mukaan siitä, että ne rakennetaan hiukan paksummasta puusta.

”Ne vaativat siksi jonkin verran pitemmän ’sisäänsoittoajan’ kuin Stradivarius-malliset, jotka kirkkaan yläalueensa ansiosta soivat jo melko tuoreina hyvin.”

Kesäjuhlille näytteille

Ensi kesänä Jarkko Niemi menee kahdeksi viikoksi Kuhmon kamarimusiikkijuhlille töihin. Siellä hän uskoo saavansa hyviä kontakteja, ja sinne hän toivoo myös saavansa ainakin toisen guarneriuksensa valmiiksi.

”Teen niitä kaikessa rauhassa. Tämä leipätyö soitinkorjaajana tietysti jarruttaa rakennustyötä. Rakentaminen jää ikään kuin iltavuoroon.”

Soitinkorjaajan työt ovat hyvin monenlaisia: halkeamien korjaamista on tuostakin; on sellon välikaulan vaihtoa, otelaudan hiomista, tallan ja pinnan vaihtamista.

Barokkiuviuluun Jarkko Niemi ei ole vielä koskaan päässyt käsiksi, ei Saksan vuosi-naankaan, mutta se kiinnostaisi häntä kovasti – ”sillä barokkiuviulujahan nämä vanhat viulut ovat kaikki aikanaan olleet.”

Se joka innostuu nyt heti tilaamaan Jarkko Niemeltä viulun, on aika hyvässä asemassa. Jonoa ei vielä juuri ole, ja Niemi arvioi toimitusajaksi puolisen vuotta. Hintaa hän on ajatellut pyytää ensimmäisistä viuluistaan 5 400 euroa.

”Se on hyvin minimaalinen hinta, kattaa noin kuukauden työn kulut, mutta näin alkuvaiheessa ei voi vielä pyytää enempää.”

Soitin on paras mainos

Viulunrakentajan paras markkinamies on valmis viulu. Sitä voi kiertää näyttämässä muusikoille, ja niin rakentajat usein tekevätkin. Valmiina, hyvin sisään soitettuna, hyvän muusikon ja parhaassa tapauksessa myös tunnetun muusikon käsissä sen maine ja sitä myöten sen rakentajan maine kasvaa entisestään.

”Korjaajan työssä on se hankala ominaisuus, että sitä ei voi oikein mitenkään markkinoida. Voi vain yrittää huutaa, että hei, minä teen yhä edelleen korjauksia. Viidakorumpu eli suora tiedonkulku hyvin tehdystä työstä asiakkaalta toiselle toimiikin tässä parhaiten.”

VIULUNRAKENNUS AMMATTINA JA HARRASTUKSENA

Suomen ammatillisten viulunrakentajien yhdyssiteenä toimii Suomen Viulunrakentajien Kilta. Siinä on tätä nykyä kaksitoista jäsentä. Kilta perustettiin vuonna 1999, ja mukaan pääsee kahden jäsenen suosituksella, kun puolet kiltalaisista puoltaa valintaa.

”Tämä on yleinen käytäntö eri maiden vastaavien kiltujen toiminnassa”, kertoo viulunrakentaja **Ilkka Vainio**. Kilta toimii jäsentensä hyväksi yhteisesti tiedottamalla ja kattamalla yhteisesti erilaisiin tapahtumiin osallistumisen kustannuksia.

Suomen ammatillisten viulunrakentajien joukon Vainio arvioi kansainvälisesti katsoen huomattavan aktiiviseksi, vaikka lukumääräisesti heitä on suhteessa asukaslukuunkin paljon vähemmän kuin esimerkiksi Saksassa. Suomalaisrakentajat ovat myös perehtyneet monipuolisesti alansa kehitykseen eri maissa; useimmat ovat saaneet koulutusta tai työskennelleet kahdessa, kolmessakin eri koulukuntia edustavassa oppilaitoksessa tai verstaassa.

Monen sadan harrastus

Lisäksi Suomessa toimii Suomen Viulunrakentajat ry, johon voivat kuulua sekä ammatilliset että harrastajat. Tämä yhdistys on perustettu jo vuonna 1946, ja siinä on nykyään 181 jäsentä. Kaikkiaan viulunrakennuksen harrastajia arvioidaan olevan Suomessa kolme ja puoli sataa, kun ammattirakentajia on parikymmentä.

Suomen Viulunrakentajat ry järjestää joka kolmas vuosi valtakunnallisen jousisoitinten rakennuskilpailun. Viime vuonna kilpailu järjestettiin Espoon kulttuurikeskuksessa, ja osanottajasoittimet olivat muutaman tunnin ajan siellä yleisönkin ihailtavina. Palkintojen jakoon liittyi julkinen konsertti kunkin sarjan kolmella parhaalla soittimella.

Vanhat altot vähissä

Kilpailuun osallistui 48 viulua, 13 alttoviulua ja 8 selloa. Arvostelulautakunnan jäsen, Radion sinfoniaorkesterin alttoviulun äänenjohtaja **Tommi Aalto** kertoi, että useimmat altitit soittavat uudella viululla.

”Vanhoja alttoja liikkuu soitinmarkkinoilla vielä vähemmän kuin vanhoja viuluja, ja niiden hinnat ovat sen mukaiset, eli tavallisen muusikon ulottumattomissa.”

Itse hän soittaa nykyään noin satavuotiaalla soittimella, mutta ehti sitä ennen tilata rakentajilta neljä tai viisi alttoviulua.

”Uuden viulun äänestä lähtevät nopeasti kitinät ja rahinat ja uudelle puulle tyyppinen ’teflon-sävy’, kun hyvä soittaja soittaa sitä”, Aalto selittää. ”Paraneminen myös jatkuu pitkään: yläsävelet voimistuvat; viulu ikään kuin oppii soimaan yhä paremmin.”

KOEAJOSSA HAETAAN NOTKEUTTA JA SULOKKUUTTA

Viulutaiteilija **Simo Vuoristo**, joka toimii viulunsoiton yliopettajana Turun konservatoriossa, on Varsinais-Suomen Viulunrakentajien luottotestaaja ja oli viime syksynä myös valtakunnallisen yhdistyksen viulunrakennuskilpailun arvostelulautakunnan jäsen. Yhdessä **Mikko-Ville Luolajan-Mikkolan** kanssa suoritti kilpailevien viulujen ääniarvioinnin.

Rakenteesta sointiin

”Kun saan käteeni uuden viulun, tutkin ensin sen rakenteen. Siihen liittyy tietenkin monta yksityiskohtaa, mutta soitettavuuden kannalta on kaikkein tärkeintä, että kielet ovat sopivalla korkeudella otelaudan kummassakin päässä.”

”Sitten vain viulu leuan alle ja kokeilemaan. Tärkeää on, että kevyellä jousenkuljetuksella pystyy soittamaan ilman kahinaa, niin että viulun koppa alkaa heti värähdellä mukana, sekä toisaalta, että soitin kestää jousen paineen kovaa soitettaessa. Hyvää äänen väriä on vaikeampi kuvata sanoin: jonkinlaista sulokkuutta siitä pitäisi löytyä.”

Hyviä kokeilukappaleita ovat esimerkiksi Paganinin kapriisi nro 5 *spiccato*-soittoon ja Bruchin viulukonserton alku *cantilene*-soittoon. Joskus viulu itse soinnillaan houkuttelee kokeilemaan jotakin tiettyä kappaletta.

”Esimerkiksi jos kuulen viulussa guarnerin väriä, tekee mieleni soittaa Tšaikovskin Surumielinen serenadi. Se on minulla aina ikään kuin korvissa Heifetzin guarnerillaan soittamana, ja se kertoo hyvin vahvasti g-kielen sävyistä.”

Uusi ura soittajalle

Vuoristo on myös itse kiinnostunut viulunrakennuksesta ja on kolmisenkymmentä vuotta sitten yhden viulun tehnytkin. Hän lukee innokkaasti alan kirjallisuutta ja on vierailut monen mestarirakentajan verstaassa, mm. pari kolme vuotta sitten Münchenissä **Martin Schlesken** luona. Schleske on kehittänyt mittausmetodin jonka avulla hän sanoo valmistavansa äänikopioita vanhoista italialaisista viuluista: hän mittaa kopioitavan viulun äänispektrikäyrän ja pyrkii sitten antamaan uudelle viululle samanlaisen.

”Kun pääsen eläkkeelle, minulla on vakaa aikomus alkaa tosissani rakentaa viuluja”, paljastaa Simo Vuoristo.